

ТЕХНОЛОГИЯ ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ НА ЖЪЛТ КАНТАРИОН

Изготвил: д-р Станко СТАНЕВ
sdstanev@abv.bg
GSM: 0887 307 727

ЗНАЧЕНИЕ, ПРОИЗХОД, РАЗПРОСТРАНЕНИЕ, ДОБИВИ

Жълтият кантарион /звъниката/ (*Hypericum perforatum* L.) е лечебно, багрилно и медоносно растение. Първите сведения за използването му за лекарствени цели датират още от древна Гърция.

Билката притежава противо-възпалително, регенеративно, антибио-тично, противовирусно, капиляроукрепващо и антидепресивно действие. Прилага се вътрешно при стомашно-чревни възпаления, язви, гастрити и като леко затягащо средство. Препарати от билката се използват за укрепване на капилярите при атеросклероза, при депресивни състояния /като например *Esbericum* и *Remotiv*/ . Външно се прилага при изгаряния и трудно зарастващи рани, за промивки и гаргара в устната кухина.

Жълтият кантарион съдържа багрилните вещества хиперицин и псевдохиперицин (кондензирани антраценови производни), катехинови дъбилни вещества (до 10%), флавоноидните гликозиди хиперозид, рутин и кверцитрин, зеленикаво оцветено етерично масло (състоящо се предимно от сесквитерпени), аскорбинова киселина, фитонциди, смолисти вещества, много каротин и следи от никотинова киселина.

Растението е разпространено в умерените и субтропичните региони на Северна Америка, Европа, Турция, Русия, Индия и Китай .

Жълтият кантарион се отглежда с търговска цел в някои райони на Югоизточна Европа, но въпреки всичко е набеден за отровна трева в много страни на Южна Америка, Азия, Австралия и Южна Африка.

Жълтият кантарион се среща из тревистите места, храсталаците, сечищата, редките гори, край пътищата, нивите из цялата страна от 0 до 2000 метра надморска височина. В нашата страна се срещат около 22 вида звъника.

Добиви. През първата година на засаждането очакваните добиви са в рамките на 200 кг суха дрога. През следващите години има възможност от 2 откоса да се получат до 400 кг суха маса от един декар. По-голямото количество суровина се получава при първия откос.

БОТАНИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Жълтият кантарион е многогодишно, коренишно, тревисто растение.

Кореновата система е силно развита, но плитко разположена. Коренището е пълзящо.

Стъблото е изправено, голо, силно разклонено в горната си част, с два надлъжни ръба, на височина от 30 до 80 cm.

Листата са срещуположни, приседнали, овално елиптични до овално ланцетни, целокрайни, дълги 1 – 3 cm. Гледани срещу светлината те изглеждат пунктирани (перфорирани) поради големите вместилища с етерично масло, които се намират в мезофила на листата.

Цветовете са събрани в метличести съцветия на върха на стъблото. Чашката е с 5 продълговато заострени, свободни, целокрайни листчета. Венечните листа са 5, жълти, свободни. Тичинките са много, сраснали в основата си в 3 снопчета.

Плодът е яйцевидна тригнездна кутийка с надлъжни канали и много на брой кафяви, продълговати семена. Растението цъфти през летните месеци.

СИСТЕМАТИКА И СОРТОВЕ

Жълтият кантарион */Hypericum perforatum L./* е тревисто растение от семейство Звънникови */Hypericaceae/*. Семейството наброява над 370 вида растения, разпространени в цял свят.

При събирането на жълтия кантарион в дивата природа той не трябва да се смесва с други видове, които приличат на него: четириръбестата звъника - *Hypericum tetrapterum Fries (Hypericum quadrangulum L.)*, която има четириръбесто кухо стъбло; мъхестата звъника - *Hypericum hirsutum L.*, на която стъблото е обло, но мъхесто и без надлъжни ребра, а чашелистчетата, наблюдавани под лупа са с жлезисти реснички.

АГРОБИОЛОГИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ

Изисквания към топлина. Жълтият кантарион издържа отрицателни температури до минус 30°C. Масовото прорастване на пъпките по коренищата започва при средни дневни температури 10-12°C. Той с успех расте и се развива при въздушни температури в диапазона 15-30°C.

Изисквания към светлина. Към светлината растенията са възискателни. Повече надземна маса с повече активни вещества се получава при пряко слънчево греене. Едновременно с това растенията са в състояние да понасят засенчване. Жълтият кантарион е растение на дългия ден. Когато се отглежда за получаване на хиперицин или етерично масло, трябва да се разполага на добре огрявани от слънцето места, а когато се отглежда за добиване на суха дрога, може да се отглежда и в млади овощни градини или засенчени места.

Изисквания към влагата. Жълтият кантарион е сухоустойчиво растение. Това позволява отглеждането му и без поливане, но при по-ниска почвена влажност се снижават чувствително добивите, а резките засушавания на почвата предизвикват бързо прецъфтяване и влошаване на качеството.

Изисквания към почвата. Подходящи за жълтият кантарион са почви, по-бедни с органични вещества, леко кисели до неурални с рН - 4,5-7.0. Неподходящи са тежките глинести и леките пясъчливи почви. Почви със средно запасяване на хранителните елементи осигуряват нормален добив.

ИЗБОР НА МЯСТО И СЪЗДАВАНЕ НА НАСАЖДЕНИЕ

Най-добрите предшественици на кантариона са зърнените, бобовите и някои фуражни култури, които оставят площта чиста от плевели.

Обработка на почвата. На незаплевелени площи и неполивни условия се оре на дълбочина 25-28 cm. При житен предшественик със слята повърхност, на силно заплевелени площи, стърнището се третира с раундъп и се извършва оран на дълбочина 14-16 cm. Три-четири седмици след това се оре на дълбочина 25-28 cm. Рано напролет преди сеитбата или разсаждането почвата да се култивира 1-3 пъти в зависимост от степента на заплевеляването и дъждовете. При директна сеитба почвата се уплътнява с валиране преди сеитбата, а при отглеждане чрез разсад се набраздява преди разсаждане на растенията.

Торене. Извършва се в зависимост от запасеността на почвата с хранителни вещества. Като изходни данни за подходящо торене могат да се приемат 10-12 kg азот /внесени двукратно/, 7-10 kg фосфор и 8-10 kg калий на декар. Ако запасеността на почвата на дълбочина до 40 cm е под нужните стойности се прави изчисление за необходимите торови норми. По принцип засиленото азотно торене трябва да се избягва, освен ако не е наложително. Кантарионът реагира много добре при подхранване с азот след първото бране.

Внасянето на фосфорните и калиевите торове се извършва през есента преди дълбоката оран. От фосфорните торове трябва да се избягват тези от суров вид.

Разсаждането на разсада на полето може да се провежда рано напролет (март-април) или късно наесен (октомври-ноември).

От втората и следващата година след засаждането се наблюдава интензивно нарастване и разклоняване на коренището, което дава възможност да се образува голям брой стъбла и оформяне на туфа с диаметър до 50 cm.

Икономически целесъобразно е използването на засажените площи не повече от шест години, тъй като растенията силно се сгъстяват и започват да си пречат.

РАЗМНОЖАВАНЕ И ЗАСЯВАНЕ

Размножаването на жълтия кантарион е възможно с коренищни издънки, но не е рентабилно - получават се малко издънки. Основно размножаването става със семена - при висока култура на земеделие чрез директна сеитба, но при сегашните условия на

земеделието у нас и заплевеляване на площите единственият възможен начин е чрез предварително производство на разсад.

Семената на жълтия кантарион поникват само след въздействие на ниски положителни температури в диапазона от 0 до 5°C. Най-добър начин за предсеитбена подготовка на семената е накисването им във вода със стайна температура в продължение на 24-48 часа и след това стратифициране на същите семена в продължение на две до четири седмици.

Директна сеитба на семената. Семената се засяват на обработени почви с осигурено твърдо легло през ранна и средно ранна пролет - март - април, на разстояние 70 cm между редовете и посевна норма 200-250 g/da.

Производство на разсад. Разсадът се залага през юни или юли, на високи студени лехи. На 1m² се засяват по 1-2 g семена и се развиват около 400-500 растения. За производството на разсад за един декар /около 7000 растения/ е необходимо засяването на 12 m² разсад. Редовното поникване и развитие на растенията се осигурява с нормални поливки с фино разпръскване на водната струя, плевене, подхранване. Разсадът се засажда в предварително направени бразди на 20 cm разстояние в реда и 70 cm между редовете, като се заравя, притъпква и се полива за прихващане.

Размножаването може да се осъществи и с едногодишен разсад.

ОТГЛЕЖДАНЕ

Основни грижи през вегетацията на жълтия кантарион е опазването на посева чист от плевели. Борбата срещу плевелната растителност може да се води, както по механичен, така и по химичен начин. Като се има предвид предназначението на продукцията, основен метод се явява първия. Първото окопаване се извършва 3-4 седмици след засаждането, по възможност с подхранване. Второто окопаване се извършва 15-20 дни след първото. Извършва се на дълбочина 4-12 cm, в зависимост от фазата на развитие /първото окопаване по плитко/.

Предпоставка за прибиране на втора реколта в рамките на една година е веднага след прибирането на първата реколта да се извърши поливане /30-35 m³ последователно с окопаване и подхранване /10-15 kg/da амониев нитрат/.

Икономически важни болести и неприятели не са наблюдавани.

Трябва да се знае, че някои почвени патогени причиняват различни видове болести. Основни симптоми на последните са: пожълтяване, почервяване и изсъхване на растенията, водещо до пълното им загиване. Наблюдават се най-често при туфата. След прибиране на реколтата всички останали части от растението се отстраняват най-късно до края на месец март.

ПРИБИРАНЕ И СУШЕНЕ

През периода на вегетация се прибират 2 реколти, като първата е в началото на юли, а втората през септември-октомври. Стръковете се косят с дължина не повече от

25 см от върховете надолу в началото на фаза цъфтеж. Прецъфтелият кантарион е с ниско качество.

Окосените и почистени стръкове се сушат в проветриви и тъмни помещения. Изсушените на слънце стръкове потъмняват и губят търговските си качества. Рандеманът е 3,5:1.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

През последните няколко години цената на сухия стрък от жълт кантарион се задържа ниска не само на българския пазар. В САЩ и Канада цената не надхвърля 2,5 USD за килограм, а в България на вътрешен пазар цената е около 1-1,20 лева за килограм качествен сух култивиран кантарион.

Пет от видовете жълт кантарион в България са редки и защитени растения. Защитени са от Закона за биологичното разнообразие и са включени в Червената книга на България, като единият от тях е с категорията „изчезнал“. От тези видове на жълтия кантарион, употребяван с лечебни цели, най-много прилича вида Боасиерова звъника, който се среща в Предбалкана и може да се сбърка с лечебния вид. Боасиеровата звъника се среща само на Балканския полуостров, а в България има само три находища.